

Thor Erik Jelstad
Søyaveien 157
3340 Åmot
tejelstad@gmail.com
Tlf. 9086 8938

Åmot 30. mai 2022

PEFC Norge
mail@pefc.no

Revisjon av Norsk PEFC Skogstandard – høringsinnspill

Viser til høringsbrev av 11. april 2022 med forslag til revidert Norsk PEFC Skogstandard. Nedenfor følger mine synspunkter på forslaget. Det er også basert på webinar 5. mai, inkludert PEFC Norges svar på spørsmål som ble stilt under webinar 5. mai. Min bakgrunn er mangeårig arbeid med naturvern i skog, spesielt innenfor områdene skogsfugl og rovfugl.

Generelt

Det er positivt at standarden på en del punkter har skjerpede miljøkrav. Det store bildet er imidlertid at mye er som før. Det er skuffende, ikke minst med tanke på at både Sabima og WWF har deltatt i arbeidet.

Den store svakheten er at kravene er så tøyelige og lite operasjonelle, noe som gir sertifikatholderne stor grad av frihet til å tolke bestemmelsene på sin måte. Uttrykk som «legge vekt på», «søkes unngått», «størst mulig grad» osv. går igjen og åpner for alt for romslige tolkninger. De som ønsker å ta gode miljøhensyn har et bra verktøy. Det samme har de som ikke ønsker det. Sertifiseringsselskapene på sin side vil finne det vanskelig påpeke konkrete brudd på kravene.

Kravpunktene

Kravpunkt 3 – Planlegging i skogbruket

Med miljødatabase synes standarden å mene Artskart, Narinbase og Naturbase. Dette er ikke uttømmende i det informasjon også finnes i Sensitive Artsdata, analoge kommunale viltkart og sertifikatholderes egne miljødatabaser. Disse vil som oftest ikke være tilgjengelig for skogeiere. Dette har betydning der skogeier selv administrerer skogsdriften. Konsekvensen må derfor være at planlagt skogsdrift må være avklart med sertifikatholder/tømmerkjøper **før** skogsdrift starter. Erfaringen tilsier at det i mange tilfeller ikke skjer, noe som bl.a. i Buskerud i flere tilfeller har medført skade på viktige miljøverdier (rovfuglreir, tiurleiker). Det bør derfor komme en presisering av dette i standarden. AT Skog har beskrevet dette, se: <https://www.atskog.no/skogeier/hogst-skogeier/>.

Kravpunkt 5 – Skogsveier

Skogsveier vil i de fleste tilfeller kreve søknad etter landbruksveiforskriften og godkjenning fra kommunen. Den prosessen vil ikke nødvendigvis fange opp hensyn som må tas etter PEFC standarden. Eksempel: En skogsvei som planlegges gjennom en tiurleik medfører ikke noe lovbrudd, men kan etter PEFC standarden ikke gjennomføres uten at det er vurdert av fagperson. Kommunene har heller ikke alltid oppdatert informasjon om slike verdier. Godkjenning fra kommunen er derfor ikke tilstrekkelig. Dette er reelle problemstillinger som har forekommet.

Kravpunktet bør derfor beskrive hvordan kravene i PEFC standarden blir sikret, for eksempel ved at planen blir sendt sertifikatholder til uttalelse.

Kravpunkt 6 – Friluftsliv

Som jeg påpekte under webinarer er det uoverensstemmelse mellom krav punkt 3 og kravpunkt 6 i beskrivelsen av hva som menes med viktige friluftsområder. I kravpunkt 3 er det henvisning til «kartlagte og verdsatte friluftslivsområder etter Miljødirektoratets veileder M-98», mens dette ikke er omtalt i kravpunkt 6. Eksempel: Det store og viktige friluftsområde Finnemarka nord for Drammen er kartlagt og verdsatt etter metodikken i Miljødirektoratets Veileder M98-2013, og nesten i sin helhet klassifisert som «Svært viktig friluftslivsområde», type «Nærturterreng». Det har imidlertid aldri vært tatt noen spesielle hensyn ved skogsdrift i dette området og med tanke på den uklarheten jeg beskriver er jeg i tvil om revidert kravpunkt legger opp til noen innskjerping i slike områder. Kravpunktet bør derfor tydeliggjøre hvilke områder det siktes til.

Kravpunkt 10 – Åpenhet om miljøinformasjon

Ingen tvil om at dette er et område som har vært til hodebry for naturvernensiden. Enkelte sertifikatholdere har utvist utpreget motvilje mot å utlevere miljøinformasjon, gjerne med begrunnelsen at dette «ikke er forhold ved deres virksomhet» og viser til miljøinformasjonslovens §§ 2 og 16. Følgen av dette har vært lite meningsfylte kamper og omkamper i Miljøklagenemnda. Det er derfor beklagelig at revidert kravpunkt ikke går lenger i å pålegge sertifikatholdere mer åpenhet. Det nye avsnittet om dialog sikrer på ingen måte mer åpenhet.

Eksempelene på den uheldige praksisen er mange: Det har for eksempel vist seg umulig å få utlevert rapporter fra de biologiske rådgivere som sertifikatholdere benytter. Begrunnelsen har bl.a. vært personvernensyn, noe det neppe er grunnlag for etter personvernlovgivningen. Siden vi ikke vet hvem som er benyttet, er det heller ikke mulig å rette innsynskravet til vedkommende. Dette gjør at det er umulig å ettergå kvaliteten på arbeidet som utføres og kompetansen til den som har utført arbeidet. Et annet eksempel er tilgang på dokumentene fra MIS-revisjonene. Selv om det er en av sertifikatholderne som sitter på dokumentasjonen, blir den nektet utlevert med henvisning til at det ikke er forhold ved selskapets virksomhet. Resultatet er at man må etterspørre dokumentasjon direkte hos den enkelte skogeier (som selv må gå til sertifikatholder for å få opplysningene). Dette er tungvint, meningsløst og uttrykk for alt annet enn åpenhet. Et tredje meget viktig eksempel er revisjonsrapportene fra sertifiseringsorganet. Det er forståelig at visse deler av slike rapporter må skjermes som forretningshemmeligheter, men det må ikke være til hinder for at øvrige deler av rapporten kan utleveres av sertifikatholder. I praksis er det umulig å få innsyn i annet enn den rapporten som sertifikatholder offentliggjør. Denne er i praksis på et så overordnet nivå at det ikke er mulig å få innsyn i hvordan de enkelte saker er behandlet.

Kravpunktet må derfor gå lenger i å pålegge sertifikatholder mer åpenhet. Det har liten hensikt i bare å gjengi hva miljøinformasjonsloven sier.

Kravpunkt 11 – Hogst

Det er bra at det uttrykkes større vilje til å hensynta friluftsliv og naturmangfoldet ved hogst. Og det er bra at i hvert fall noen aktører viser større interesse for andre hogstformer enn flatehogst. Imidlertid er kravene så vage, lite operasjonelle og forbeholdene så mange at det er vanskelig å se at det vil føre til endringer av betydning. Det er rimelig å tro at endringer som nok vil komme, vil være en effekt av en opinionsendringer, slik som vi nå ser tegn til i for eksempel Sverige, snarere enn endringer i standarden.

Lukket hogst: Med formuleringen i kravpunktet vil skogeier og tømmerkjøper, som i dag, kunne vise til produksjonshensyn og økonomiske hensyn for å velge åpne hogstformer. Og det er jo forskningsmessig støtte for et slikt standpunkt. Men man kan ikke bare se hen til økonomi og produksjon. Hele poenget med standarden er at også andre hensyn skal vektlegges.

I viktige friluftsområder, slik det er definert i kravpunkt 6, burde det være krav om lukkede hogster, kombinert med småflatehogst (evt. annen begrensning i flatestørrelse) og ikke bare noe det skal «legges spesiell vekt på».

Som jeg tok opp i webinarer er begrepet fjellskog ikke definert i standarden. Det er en svakhet. Det synes å ha etablert seg en praksis hvor fjellskog tolkes som skog ovenfor vernskoggrensa. Imidlertid er fjellskog, slik det er definert i faglitteraturen, noe mer; det er som PEFC Norge selv skriver i sitt svar (hentet fra salige Skinnemoen): *høyereliggende skog hvor temperaturen er en sterkt begrensende faktor for vekst og frømodning*. Det omfatter skog langt nedenfor vernskoggrensa. Formålet med vernskogen er jo også et annet enn hensynene i PEFC standarden og det er ingen logikk i at grensene skal være sammenfallende.

En operasjonell definisjon kan for eksempel være skog ovenfor høydelaget 100 meter nedenfor vernskoggrensa. Er vernskoggrensa på 850 moh, vil fjellskog være all skog ovenfor 750 moh. Ofte har slik skog sitt opphav i gammel plukkhogst og er godt sjiktet. For denne skogen må det være et krav om at det skal brukes lukket hogst/småflatehogst.

Oppsummert er det tre området hvor det bør være krav om lukket hogst/småflatehogst (evt. flatebegrensning); viktige friluftsområder, fjellskog og gammel naturskog. For øvrige arealer bør det komme krav om større grad av stedstilpasset skogbruk, samt sparing av viktige treslag som ROS-artene rogn, osp og selje. Det er trist å se at for eksempel et for fuglelivet så viktig treslag som osp stadig oftere havner i tømmerlunnene.

Tynning: de seinere årene er det etablert en utbredt praksis med forhåndsrydding før maskinell tynning. Etter gjennomført tynning får man da et parkpreget skogbildet til skade for skogsfugl og annet naturmangfold. Det er fint at det nå er tatt inn et punkt om å spare trær uten økonomisk interesse. Det hjelper dessverre lite så lenge forbeholdet «så lenge de ikke er i veien for å kunne gjennomføre drift» er tatt inn. Det er jo nettopp driftsøkonomien som er årsaken til at man forhåndsrydder før maskinell tynning. Tilføyelsen etter komma bør derfor strykes.

Kravpunkt 14 – Terrenqtransport

Dette er et punkt som det synes utrolig mye mot og det florerer av terrenqskader som aldri rettes. Sterkt skadelig avrenning mot bekker og vassdrag er ikke uvanlig. Det er lite i kravpunktet som tilsier noen bedring. Med formuleringer som «legge vekt på», «vurderes», «fortrinnsvis» osv. har man lagt opp til å fortsette dagens praksis.

Formuleringen «I områder med mye mark med dårlig bæreevne og hvor faren for kjøreskader er stor ved drift i sommerhalvåret, skal utdrift av tømmer fortrinnsvis skje på frossen eller godt snødekt mark» har i praksis ingen vekt. Det drives hele året også i slike områder, ofte med enorme kjøreskader som resultat.

Skal det skje forbedringer, må det komme målbare **krav**, ikke bare uforpliktende anbefalinger og det må bli forbud mot sommerdrift i områder med bæresvak mark og stor fare for kjøreskader.

Kravpunkt 15 – Langsiktig virkesproduksjon

Slik kravpunktet er formulert vil avvirkning av bestand med alder ned til den angitte minstealder i praksis kunne gjøres uten noen spesiell begrunnelse. Det er godt dokumentert at overholdelse av skog utover vanlig (teknisk) hogstmodenhetsalder er et godt klimatiltak. I lys av det og intensjonen i kravpunktet bør minstealder heves. Og for de midlere og lavere bonitetene bør den ligge tett opp til vanlig omløpstid.

Kravpunkt 22 – Nøkkelbiotoper

Det er positivt at det nå er presisert at ved kartlegging, utvalgelse eller endring av nøkkelbiotoper, skal valg begrunnes og dokumenteres, underforstått skriftlig. Slik har det ikke vært til nå. Det er nødvendig å sikre transparens i disse prosessene og at eksterne får innsyn i alle dokumenter. Biologenes vurderinger må foreligge skriftlig og de må kunne utleveres på forespørsel.

Det er en stor svakhet at man ved MIS-revisjonene som oftest ikke går heldekkende og at det følgelig er en mengde områder med MIS-kvaliteter som ikke fanges opp.

Kravpunkt 24 – Hensyn til rovfugl og ugler

Det er positivt at kravene er innskjerpet for enkelte arter. Dessverre er det andre arter hvor nødvendige endringer i kravene er utelatt.

Det er uheldig at forbud mot hogst i hensynsonen er begrenset til flatehogst og frøtrestillingshogst. Heller ikke skjermstillingshogst bør forekomme. Det normale har vært at hensynsonen er urørt.

Med skogbruksforstyrrelse må også manuelt arbeid medregnes, for eksempel skogplanting.

Kongeørn: Rundt reir i trær bør det være en hensynsone på 200 meter, buffersonen bør være 500 meter. Det er i tråd med den svenske Artdatabankens anbefalinger, se <https://artfakta.se/naturvard/taxon/aquila-chrysaetos-100011>. Siden det alltid vil være lokale variasjoner, ikke minst hvor eksponert reiret ligger, må det være krav om konsultasjon med fagperson ved hogst inn mot kongeørnreir. Veier som går inn mot kongeørnreir må være avstengt i hekketida der det er praktisk mulig. Hensynsperioden bør utvides til 15.8 eller 1.9 da det er unger i mange reir også i august.

Hønsehauk mfl.: Klare forbedringer her. Selv om det kanskje framgår, må det forstås slik at skjermstillingshogst – en lukket hogstform – ikke skal brukes i 40-100 meters beltet. Lukket hogst må forstås som selektiv hogst. Også her må det være krav om konsultasjon med fagperson. Det må være skogeier og sertifikatholder som har ansvaret for å dokumentere fravær av hekking.

Musvåk: 25 meter hensynsone kan være nok, men da må kantsonen være stabil. Musvåk er kjent som en art som er sårbar for forstyrrelser, noe som bl.a. er beskrevet i Norsk Fugleatlas (1994). En

buffersone på 50 meter er derfor utilstrekkelig. Buffersonen bør være på minst 200 meter, som for hønsenhauk.

Fiskeørn: Trær med fiskeørnreir kan godt stå isolert på ei hogstflate, forutsatt at de er stormsterke. Det er antakelig foretrukket og er trolig en tilpasning mot predasjon fra mår. Det er imidlertid viktig at man da ved hogst skjermer mot innsyn fra veier og mye brukte stier. Det finnes en del uheldige eksempler hvor det ikke er gjort. Artens foretrukne reirplass er på øyer og holmer og det er spesielt viktig at egnede reirtrær spares der.

Selv om enkelte par synes å ha tilvendt seg noe trafikk, er en buffersone på 200 meter generelt helt klart for lite, noe som flere påpekte også ved revisjonen i 2015. Den bør være på 400 meter.

Hensynsperioden bør utvides til 15.8 da det ofte er unger i reir i august i tillegg til at reiret brukes i en periode etter at ungene er flygedyktige (bl.a. til foring). Arten er i tilbakegang og er nå klassifisert som *Sårbar* (VU). Tiltakene for å sikre arten ro i hekketida må derfor skjerpes.

Kravpunkt 25 – Hensyn til tiurleik

Kravpunktet er i stor grad en videreføring av dagens bestemmelser. Det er nedslående og etter hva jeg har forstått ikke i samsvar med anbefalingene til den eksterne konsulenten som PEFC Norge har benyttet i arbeidet. Kravene er helt utilstrekkelig, først og fremst fordi det ikke er krav til dagområdene. Det er et tankekors at kravene er svakere enn den praksis de fleste tømmerkjøpere har lagt seg på i dag.

Før revisjonen i 2015 var ikke hensyn til tiurleiker et eget kravpunkt. Man hadde derimot tatt inn anbefalinger fra forskerne som et tilleggsdokument som i praksis var et krav for å drive i tråd med miljøsertifiseringen. Og det er nettopp disse anbefalingene som må innarbeides i standarden. Forskernes anbefalinger for forvaltninger av tiurleiker og kyllingbiotoper er beskrevet en rekke steder, bl.a. av J. Rolstad og P. Wegge i tidsskriftet *Skog* nr. 1/2012. Videre E. Rolstad og J. Andersen i dokumentet <https://docplayer.me/7983527-Storfugllokologi-og-skogbehandling.html>.

J. Rolstad og P. Wegge hadde seinst i 2018 en artikkel i *Norsk Skogbruk* (mai nummeret) hvor de konkluderte med å holde fast ved de tidligere anbefalingene.

Kravpunktet er selvmotsigende ved at det på den ene siden er krav om at en tiurleik skal forvaltes «slik at den kan fungere lengst mulig», mens det i praksis ikke er krav til forvaltning av dagområdene. Hogger man ut dagområdene forsvinner leiken – det er ABC i forvaltning av tiurleiker.

Planlegging av hogst inn mot en tiurleik, for eksempel innenfor 300 meter målt fra ytterkant av leiksentrum, må gjøres sammen med fagperson.

Det er positivt med egen forvaltning for de store leikene, forutsatt at det skjer på tvers av eiendomsgrenser. Det er i tråd med anbefalingene til Rolstad og Wegge i *Skog* 1/2012, men grensen må settes til leiker med 10 eller flere tiurer, slik også de forslo. Leiker med 15 eller flere tiurer, som foreslått i utkastet, er svært sjeldne (neppe over 5 %), slik at det bare vil fange opp en svært liten del av leikene.

Oppsummert bør hele kravpunktet omarbeides og være i tråd med tidligere anbefalinger fra forskerhold. Det bør også tas inn noe om bevaring av kyllingbiotoper.

Vi som jobber med kartlegging og bevaring av tiurleiker har erfart at begrepet «leiksentrum» gir grunnlag for misforståelse, også hos sertifikatholdere. Med leiksentrum menes det område leiken foregår på, typisk omkring 50 dekar for en middels stor leik, men noen oppfatter det som et punkt sentralt i leiken. På mange måter ville «leikområdet» vært en bedre betegnelse.

Tiurleiker, særlig de store leikene i gammel naturskog, har utvilsomt en paraplyeffekt. Bevaring av disse og riktig forvaltning av dagområdene vil derfor komme mange arter til gode.

Kravpunkt 26 – Hensyn til andre hekkende fugler

Innledningsvis heter det: «I perioden mai, juni og juli skal skogsdrift i skog av spesiell betydning for fuglelivet søkes unngått». Deretter er det listet opp aktuelle skogtyper, deriblant områder med tiurleik. Tiurleikene foregår imidlertid i store deler av april, slik at kravet ikke er dekkende for slike områder.

Foreslår at punktet tas ut og heller flyttes til kravpunkt 25, med formuleringen: «Unngå hogst i perioden april-mai de nærmeste 300 meterne fra yttergrensen av leiksentrum» (anbefaling fra skogbiologisk rådgiver Erlend Rolstad til sertifikatholderne).

Kravpunkt 27 – Vannbeskyttelse

Det er også et område det synes mye mot. Vannressursloven § 11 regulerer også dette området og her er det vassdrag med årssikker vannføring som utløser krav om kantsone. Det er også et generelt krav om at man må søke om dispensasjon (i praksis er det Statsforvalteren som avgjør dette).

Det er uheldig at det i kravpunktet brukes andre betegnelser og kriterier enn i lovverket. Sistnevnte vil naturligvis gå foran PEFC. Slik jeg forstår det har Statsforvalterne laget egne skriv med hvordan det skal praktiseres. Disse har visstnok ikke samme formulering i alle fylker.

Annet

Mange av oss som jobber mest aktivt med å påse at næringen etterlever standarden opplever fra tid til annen ubehageligheter. Det kan være ubehagelige telefoner og e-post fra skogeiere, konfrontasjoner med skogeiere og entreprenører i felt og noen ganger også regelrette trusler som det i enkelte tilfeller har vært nødvendig å politianmelde. Mange kvier seg for å ta opp saker av frykt for reaksjoner fra skogeiere.

Standarden bør etter min mening stille noen krav til sertifikatholdere og skogeiere om å vise respektfull oppførsel i møte med meningsmotstandere. Vi har ulike roller og de som ikke forstår og aksepterer det, må det reageres overfor.

Vennlig hilsen

Thor Erik Jelstad

Kopi: Birdlife Buskerud
Birdlife Norge
Naturvernforbundet i Buskerud